

МАКЕДОНСКО НАУЧНО ДРУШТВО - БИТОЛА

ISSN 1857-940X

Современи дискурси

СПИСАНИЕ ЗА КУЛТУРА - ЛИТЕРАТУРА,
ДРАМСКА УМЕТНОСТ, ФИЛМ И ИЗДАВАШТВО

CONTEMPORARY
DIALOGUES

XI (13)

2023

13

МАКЕДОНСКО НАУЧНО ДРУШТВО – БИТОЛА
ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРА – ЛИТЕРАТУРА,
ДРАМСКА УМЕТНОСТ, ФИЛМ И ИЗДАВАШТВО

ISSN 1857- 940X

СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ

СПИСАНИЕ ЗА КУЛТУРА – ЛИТЕРАТУРА,
ДРАМСКА УМЕТНОСТ, ФИЛМ И ИЗДАВАШТВО

Год. XI, бр. **13**

БИТОЛА
2023 г.

СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ

– Списание за култура – литература,
драмска уметност, филм и издаваштво

13 2023

ISSN 1857- 940X

ИЗДАВАЧ:

МАКЕДОНСКО НАУЧНО ДРУШТВО – БИТОЛА

ЗА МАКЕДОНСКОТО НАУЧНО ДРУШТВО:

вонр. проф. д-р Невена Груевска, претседател

РЕДАКЦИЈА:

Ред. проф. д-р Даниела Андоновска-Трајковска, главен и одговорен уредник

Весна Мундишевска-Велјановска

вонр. проф. д-р Силвана Нешковска

доц. д-р Анита Ангелевска

МЕЃУНАРОДЕН УРЕДУВАЧКИ ОДБОР:

проф. д-р Звонко Танески (Словачка)

Раед Анис Ал-Жиши (Саудиска Арабија)

м-р Жарко Милениќ (Русија/ Босна и Херцеговина)

проф. д-р Тземин Итион Тсаи (Тајван, Република Кина)

проф. д-р Том Филипс (Велика Британија)

вонр. проф. д-р Михо Нонака (Јапонија/ САД)

Искра Пенева (Србија)

проф. д-р Су Џен Лин (Тајван, Република Кина)

Жермен Дрогенброт (Белгија/ Шпанија)

УРЕДУВАЧКИ СОВЕТ НА МНД:

д-р Никола Главинче, претседател

проф. д-р Наташа Мојсоска

д-р Екатерина Михељкис

проф. д-р Лидија Стефановска

проф. д-р Марија Котевска-Димовска

Мислењата и ставовите што се изразени во „Современи дијалози“
им припаѓаат на авторите и не ги одразуваат ставовите на редакцијата,
издавачот или Министерството за култура на Република Северна Македонија

СПИСАНИЕТО ИЗЛЕГУВА ЕДНАШ ГОДИШНО

Прилозите, со кратка биографија за авторот, се испраќаат напишани со фонт Times New Roman со кирилична поддршка, големина 12 pt и со единечен проред, на е-mail: mss.bitola@gmail.com со назнака ЗА „СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ“.

Се претпочита прилозите претходно да не биле објавувани
во други печатени или електронски списанија.

Списанието излегува со финансиска поддршка од
Министерството за култура на Република Северна Македонија

MACEDONIAN SCIENCE SOCIETY – BITOLA
CENTER FOR CULTURE – LITERATURE,
DRAMA, FILM AND PUBLISHING

ISSN 1857- 940X

CONTEMPORARY DIALOGUES

JOURNAL OF CULTURE – LITERATURE,
DRAMA, FILM AND PUBLISHING

Vol. XI, No. 13

BITOLA
2023

CONTEMPORARY DIALOGUES

– Journal of Culture – Literature,
Drama, Film and Publishing

13²⁰²³

ISSN 1857- 940X

PUBLISHER:

MACEDONIAN SCIENCE SOCIETY – BITOLA

Nevena Gruevska, Assoc. Prof. Dr., president

EDITORIAL BOARD OF “CONTEMPORARY DIALOGUES”:

Daniela Andonovska-Trajkovska, Full Prof. Dr., editor in chief

Vesna Mundishevska-Veljanovska

Silvana Neshkovska, Assoc. Prof. Dr.

Anita Angelevska, Assist. Prof. Dr.

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD OF “CONTEMPORARY DIALOGUES”:

Zvonko Taneski, Assoc. Prof. Dr. (Slovakia)

Raed Anis Al-Jishi (Saudi Arabia)

Žarko Milenić, MSc. (Russia/ Bosnia and Herzegovina)

Tzemin Ition Tsai, Full Prof. Dr. (Taiwan, Republic of China)

Tom Edward Philips, Prof. Dr. (Great Britain)

Miho Nonaka, Assoc. Prof. Dr. (Japan/ USA)

Iskra Peneva (Serbia)

Su Jen Lin, Full Prof. Dr. (Taiwan, Republic of China)

Germain Droogenbroodt (Belgium/ Spain)

EDITORIAL COUNCIL OF MACEDONIAN SCIENCE SOCIETY:

Nikola Glavinche, PhD., president

Natasha Mojsoska, Full Prof. Dr.

Ekaterina Miheljkis, PhD.

Lidija Stefanovska, Assoc. Prof. Dr.

Marija Kotevska-Dimovska, Assoc. Prof. Dr.

Opinions and views expressed in “Contemporary Dialogues”
belong to the authors and do not reflect the views of the Editorial board,
the Publisher or the Ministry of Culture of Republic of North Macedonia

THE JOURNAL IS PUBLISHED ANNUALLY

The contributions, along short biography for the author, should be written in Times New Roman, size 12 pt, line spacing – single, and should be sent on the e-mail address: mss.bitola@gmail.com with Subject: FOR “CONTEMPORARY DIALOGUES”.

It is preferred the contributions to not have been previously published
in other printed or electronic journals.

The Journal is financially supported by
the Ministry of Culture of Republic of North Macedonia

Иван АНТОНОВСКИ/ Ivan ANTONOVSKI

УДК 821.163.3.09"18"

ПРОСТО И СТРОГО ЗА ПРВИОТ ПРЕГЛЕД НА МАКЕДОНСКАТА КНИЖЕВНА ИСТОРИЈА**(За влогот на Конески во втемелувањето на научната мисла за македонскиот книжевен XIX век)**

Во бројните обиди да се валоризира научниот влог на Блаже Конески, при набројувањето и опсервирањето на најважните резултати од неговиот научен потфат, се чини неретко недоволно се акцентира едно од неговите остварувања на планот на книжевната историја, коешто читано, анализирано и вреднувано од денешна перспектива е клучно не само за втемелувањето на научната мисла за македонскиот книжевен XIX век, туку е **еден од постулатите на севкупната македонска книжевна историја како важен сегмент од македонската книжевна наука**. Притоа, не мислиме на неговата монументална книга „Македонскиот XIX век“ (1986), којашто како што констатира и Милан Ѓурчинов, „ниту еден проучувач на оваа материја во иднина не може да ја заобиколи“ (2002: 40) и чиешто објавување во претпоследната деценија на минатиот век претставува логична последователност на речиси целоживотното промислување и темелитата истражувачка посветеност на Конески на преродбенското столетие, туку на клучниот научен потфат остварен близу четири децении пред тоа, книгата „Македонската литература во XIX век – краток преглед и текстови“ (1950). **Првиот преглед на македонската книжевна историја**, којшто следи по студијата „Македонските учебници во XIX век“ (1949), при што оцените и ставовите во нив еманираат уште од првото предавање на Конески, „Македонската литература и македонскиот литературен јазик“, одржано на Народниот универзитет во Скопје, на 26 мај 1945 година. Оваа книшка, како што ја нарекува Конески заради нејзиниот обем од 96 печатени страници, инаку објавена две години пред книгата „Страници од македонската книжевност“ (1952) од Харалампие Поленаковиќ, иако перципирана како една од „библиофилските реткости“ (Саздов, 2002: 162), по своето значење за македонската книжевна историја, како дел од македонската книжевна наука, не е ништо помалку значајна од што за македонската лингвистика се првиот правопис (1945) и првата граматика на македонскиот јазик (1946) објавени во слободната македонска држава.

Но, клучно, ова не се однесува само на нејзиното културолошко значење, коешто е неспорно, особено знаејќи дека е создадена првенствено за школските потреби на повисоките класови на средните училишта во Македонија, а имајќи го предвид тогашниот општествен контекст и потребата од македонска книжевно-историска самоидентификација. Оти, повеќе од јасно е дека дострелите остварени со неа, најпрво како единствена од својот формат во тој период, **значително ја надминуваат нејзината првична (официјална) намена**, исто како што и Граматиката на Круме Кепески од 1946 година,

согледано од денешна перспектива ја надминува намената да е (само) учебник во средните училишта. Како што посочува и Томе Саздов како современик на тој период: „Ние, пак, тогашните гимназиски ученици и студенти по Историја на книжевноста сè уште живо се сеќаваме на нашето речиси секојдневно дружење со тие (во тоа време) ретки, драгоцен и неопходни книги“ (2002: 163), мислејќи на книгите на Блаже Конески, Харалампие Поленаковиќ и Георги Сталев посветени на македонскиот книжевен XIX век, а објавени во педесеттите и шеесеттите години на минатото столетие. Ама уште повеќе значајно од културолошка перспектива, токму оваа книга / статија е основата на статијата на Конески „Македонската литература во XIX век“, објавена на српскохрватски јазик во книгата „Македонска книжевност“ („Македонска книжевност“), издание на Српска книжевна задруга, во Белград, во 1961 година. Согледано од перспективата на денешното книжевно, ама не помалку и културолошко и општествено искуство, токму оваа статија е првата толку значајна научна легитимација на големата слика на македонскиот книжевен XIX век, надвор од македонскиот културен простор, во тогашниот југословенски контекст. Без ни малку глорификација, би можело да се рече дека таа е и легитимација од југословенската книжевна наука, а со тоа и валоризација на книжевно посведочената свест за македонската национална посебност во XIX век.

Поконкретно, значењето на оваа книга или книшка како што би нè коригирал Конески, од денешна перспектива, пред сè може и треба да се согледа во фактот што во неа и во статијата произлезена од неа, објавена една деценија потоа е **свкупната основа на научната мисла за македонскиот книжевен XIX век** – ни малку како првичен преглед, туку како научен потфат којшто го генерира свкупниот книжевен и културен контекст, ги маркира и посочува сите клучни пројави, појави, автори и дела на столетието (не пропуштајќи и не занемарувајќи ниту еден автор или дело – стожерник) и уште повеќе ги дава оцените за нив од критичко-историска книжевна позиција, коишто до денес се клучните научни парадигми за дефинирање и толкување на македонската книжевна стварност во тоа столетие. Дотолку, што од оваа временска дистанца, се чини несфатлива и фасцинирачка темелитоста со којашто таквиот потфат го остварува тогаш 29-годишниот Конески, за исклучително кусо време, но со вонсериска и дури и тешко сфатлива и темелна упатеност. Сепак, и покрај тоа, се чини, во изминатите неколку децении, овие научни резултати на Конески не се дотолку цитирани во книжевно-историските осврнувања, најверојатно заради перцепцијата за нивната концизност. Ама зад таквата концизност којашто напати може да се перципира како кус исказ / приказ на религиозно-националистичката и преродбенската книжевност во македонскиот книжевен XIX век, евидентна е исклучителна, ерудициска фактографска упатеност од вонсериски формат на којашто се темели објективно кажаното и прикажаното, во што може да се увериме и со прочитот на подоцнежните статии на Конески посветени на одделни прашања и теми од македонското XIX столетие. Токму како такви и заслужуваат ново критичко исчитување, коешто открива не толку коментирани димензии на одразот којшто резултатите од овој потфат на тогаш младиот Конески го остваруваат врз свкупната научна мисла за македонскиот книжевен XIX век до денешни дни. Накусо, тие во себе ги содржат **сите носечки столбови и контури на вреднувањето и толкувањето на оваа развојна фаза на македонската книжевност**.

Како што истакнува и Трајко Стаматоски: „Се задоволи Конески да ги изјасни контурите на нашиот творечки XIX век, да ги означи основните пунктови. Го стори тоа навистина фасцинантно. Им отвори простор на идните истражувачи, како што правеше и во другите потесни области од својот научен интерес, да ги оценуваат и да ги пополнуваат недоволно изјаснетите сегменти, и тоа врз здраво поставена основа.“ (Стаматоски, 2002: 330) Неспорен факт е дека без толку навремено, а прецизно, темелно и ерудициски сеопфатено поставената основа, развојот на македонската научна мисла на македонскиот XIX век не ќе можеше да биде книжевно-историски, научен пандан на забрзаниот развој на македонската книжевност на XX век, исто колку што е неспорно дека до денес, токму согледбите и оцените што веќе ги дава Конески се есенцијалниот сегмент на критичко-историската валоризација на тоа книжевно столетие.

Клучно, преку книшката на Конески и преку неговата студија објавена една деценија потоа, се утврдува и објективниот, неромантичарски, ами научен пристап во поимањето на македонскиот книжевен XIX век. Затоа што уште во увидните напомени, тој децидно, објективно посочува дека литературната дејност на македонски јазик беше во тогаш минатиот век (огледано од перспективата во XX век) скромна по обем, а особено по вистинските постигнувања, со што поставува темел на неглорификаторско поминање на книжевните остварувања, независно од нивното значење за континуитетот на националната самоидентификација. Затоа и напоменува дека „ако станува збор за фиксирањето на уметнички вредности, тогаш секако далеку позначаен факт претставува собирањето на народни умотворби во другата половина на минатиот век одошто скромниот напор на полето на пишуваната литература“, притоа напоменувајќи дека „тоа е сосем разбирлива појава кога ќе се има предвид дека условите при кои живееше македонскиот народ не овозможуваа непречен континуитет на литературата дејност“. Впрочем, објективно, а потоа и поопстојно аргументирано нагласува: „Литературата од светски карактер се јавува во Македонија дури во шеесеттите години на минатиот век, но во поголем дел во јазичен облик што мораше наскоро да биде надминат во процесот на создавањето на македонскиот литературен јазик“. Ама и уште во уводните согледби заклучува: „Меѓутоа, во културно-историски поглед значењето на македонската литература од минатиот век е несомнено. Таа ги изразуваше суштествените страни во развитокот на македонскиот народ, сведочејќи за неговите напори да се ослободи од заостанатоста и да стапи во редот на културните народи. Таа, што е особено важно, обележи извесни етапи во развојот на македонскиот писмен јазик, што требаше нужно да се преминат за да се дојде до неговиот современ облик. Па и запишувањето на усното творештво кое главно го извршија самите Македонци, беше подготвено во голема мера од претходната литературна работа и од интересите што таа ги побуди. Дури, еден подлабок поглед во тоа како се фиксирани одделни народни умотворби, каков е, на пример, стилот и композицијата на народните приказни што ги запиша Марко Цепенков, нè уверува дека се работи за творечки акт во кој се чувствува присуството на определен степен на култура на писмениот јазик.“ (Конески, 1967: 132-133)¹

¹ Во овој труд, текстот е цитиран според изданието *За македонската литература* (Скопје: Култура, 1967), во коешто текстот *Македонската литература во XIX век* е објавен на македонски јазик.

Токму ваквата позиционираност во однос на прашањето за македонскиот книжевен XIX век е она што придонесува раната научна мисла на Конески да биде арматурата на севкупната македонистичка перспектива на вреднување и перципирање на книжевните остварувања во тоа столетие. Токму на ваквата рана научна фаза на Конески кога станува збор за XIX век, ја препознаваме наполната издржаност на оцената на Стаматоски кога вели: „Најголемата вредност на истражувањата на појавите и процесите на нашиот XIX век на Конески ја гледам во тоа што тој изгради наше, македонско гледање на тие случувања. Во толкувањето на фактите тој настојуваше да биде и да остане непристрасен. Се залагаше да завладее на пошироките балкански простори поинаков дух во поимањето на работите. Тој оформи национален, а не националистички пристап во проучувањата. Знаеше добро дека само така може да биде прифатен во светот на објективната славистика и да го добие епитетот на научник од формат.“ (2002: 331) Но, така и овозможи, **во светот на таа објективна славистика да биде перципирано и прифатено таквото, од него воспоставено гледање на иако не многу плодотворниот, важен и динамичен XIX век во македонската книжевна и културна средина.**

Не може, а да не се апострофира дека токму во книшката на Конески од 1950 година е остварена **првата образложена, а до денес и натаму прифатена периодизација на македонското книжевно XIX столетие**, со основни постулати на вреднувањето и осврнувањето за клучните дела и автори, од Крчовски и Пејчиновиќ, преку Цинот, Зографски, Шапкарев, Пулевски, Миладинов, Жинзифов, Прличев (од самиот Конески издвоен како најмаркантна творечка фигура)... па сè до Мисирков како граничник меѓу XIX и XX век. И без ни малку преувеличување, би рекле ненадминати, ами само фактографски дополнети од неговите ученици и продолжувачи на делото, вклучително и преку анализи со примена на посовремените книжевни теории.

Во оваа книшка, и особено во статијата произлезена од неа, е зародишот на синтагмата **македонски книжевен романтизам**, којашто потем, Конески ја употребува постапно доаѓајќи до резултати пред сè врз основа на анализата на делата од XIX век – методологија којашто непрекинато и доследно ќе ја применува: „дела во кои е искажан духовно-книжевниот сензибилитет на едно време (духовната ориентација, идејните тенденции, естетско-стилските вкусови, емотивната атмосфера), а што само по себе значи дека тој не поставуваше претходно строги теориски схеми и крути периодизациски рамки во кои би се вклопувале и вештачки сместувале одредени писатели. На тој начин, Блаже Конески го дефинира и уточни поимот 'македонски романтизам' во стилско-формациска смисла, укажувајќи на прегнантната концентрираност на македонската преродба со уочлива романтичарска книжевно-естетска физиономија, маркирајќи ја нејзината суштинска романтичарска естетичка структура и поетика со фундирачки контури.“ (Пирузе-Тасевска, 2002: 177-178)

Истовремено, не може а да не се нагласи, дека уште во првиот преглед на македонската книжевност, Конески, меѓу другото, внимателно значи, а со текстот објавен една деценија потоа и книжевно-теориски го канонизира *честото мешање на романтичното и реалистичното* како феномен карактеристичен за македонската, но и за другите јужнословенски книжевности – синтезата на длабоките национално-романтички и реалистички корени. Како што истакнува Виолета Пирузе-Тасевска: „Имено, во македонскиот преродбенски

романтизам, романтичарските претставници секогаш се и просветители со рационалистична поетска комплексција. Рационалистичкиот императив на македонските просветители (Ј. Крчоски, К. Пејчиновиќ, Т. Синаитски со неговата метафора-симбол за народниот јазик 'кључ от железо и чилик' што го отвора 'срцето на простиот човек') се рефлектира и во романтизмот. Тој пулсира во романтичарскиот книжевно-естетички концепт на македонската преродба (втората преродбенска книжевна генерација) во смисла на рудиментарен естетички постулат за реалистички однос на книжевноста кон општеството и животот воопшто (на пр. мислите на Константин Миладинов во предговорот на Зборникот), што е сосем разбирливо кога ќе се земат предвид околностите и состојбите во Македонија во XIX век.“ (2002: 178) Но токму Конески, прв ја согледа и валоризираше ваквата идеолошка, но и стилско-изразна хибридна втемелена на специфичниот културен контекст, директно рефлектирана врз поетиката на книжевниот текст.

Во овој контекст, не би можеле наполно да се согласиме со констатацијата на Томе Саздов кога вели: „По вокација превосходно јазиковед, Б. Конески и во овој свој книжевно-историски текст (првиот преглед на македонската книжевна историја – заб. моја) уште од почетните пасажии се определува и, според нас, доследно се придржува кон јазичните аспекти на карактеристиките на развојните процеси на литературниот развој.“ (Саздов, 2002: 160) Зошто? Затоа што всушност, пристапот на Конески кон македонскиот книжевен текст од XIX век, не треба да се сфаќа исклучиво како лингвистички пристап, туку како јасна научна, методолошка определба дека македонскиот книжевен контекст во XIX век не може соодветно да се вреднува, периодизира и коментира без големата слика на културниот контекст во целост, а притоа, вклучително и на односот кон јазикот, пред сè еволуцијата на односот кон народниот јазик, од фазите кога тој е перципиран како *понизок* стил во однос на *високиот* стил на црковнословенскиот, преку визиите за јазичната норма (вклучително и утопистичката идеја на Прличев), па сè до ставовите на Мисирков. Оти за Конески, во книшката од 1950. и студијата од 1961 година, а и надвор од нив, односот кон народниот јазик и ползувањето на неговите изразни можности, како рефлексција и на општествениот и културниот контекст се клучни за поимањето на дел од она што го обусловувало книжевниот развој. Ваквиот пристап на Конески во вреднувањето и исчитувањето на македонскиот книжевен XIX век е и секогаш ќе остане една од појдовните точки на секој нов обид за валоризација и анализа на значењето на немногубројните, но сепак значајни книжевни остварувања во контекст на книжевно посведочениот македонски бит. Впрочем, во таквиот повеќестран пристап на исчитување на книжевноста во севкупниот, исклучително комплексен културен контекст, на каков што подоцна инсистира и културологијата, денес идентификуваме и сегмент на инсистирањето на научната објективност препознатлива за Конески – онаа објективност којашто тој аманетно ѝ ја остави на македонската книжевна наука, преку личниот пример, соодветно согледлив во неговото вреднување и исчитување на македонската книжевност од XIX век.

Лесно е да се гради, ако се има цврсти темели... Неспорно, Конески ги постави темелите и на македонската научна мисла за македонскиот XIX век, уште во првите две децении по завршувањето на Втората светска војна, а потем, во текот на сиот негов живот и самиот ги надградуваше. Иако неговите објави

од тој период се перципираат мали по обем, дотолку што за едната од нив и самиот вели дека е *книшка*, всушност се големи – не само по своето културолошко и историско, туку и по своето книжевно-научно значење. Во нив се појдовните точки и рамката на севкупната натамошна научна мисла за преродбенското столетие во македонската книжевност и култура – сето напишано по Конески е само надополнување, коешто ги потврдува клучните заклучоци и научни стојалишта устроени од него. Накусо, исчитувањето на неговата книшка од 1950 година и на статијата произлезена од неа една деценија потоа, резултира со сознание дека клучните научни согледби од нив, до денес се и остануваат **не само појдовна, туку и крајна точка на големиот приказ на за нас, со своето значење книжевно големиот XIX век.**

„Јас го посеав семето, а вие бидете живи да го ожнеете неговиот плод.“ – запишал Димитар Миладинов. Неспорно, преку својот научен подвиг, ова ни го кажува и Конески, вклучително и затоа што без неговото промислување и реконструирање на македонскиот книжевен XIX век, на коешто потоа се надоврзува македонската книжевна наука, големата слика за нашиот *книжевен идентитет* не ќе беше целосна. А без него, ниту големата слика за нашиот национален идентитет... Затоа што истражувајќи го македонскиот книжевен XIX век, Конески, уште во својата младост разреши дел од дилемите на нашата не само книжевна историја. Оттука, денес, секое повторно научно осврнување на преродбенското столетие во македонската книжевност и култура (треба да) почива на она што Конески го дефинира и забележа во втемелувањето на научната мисла за македонскиот книжевен XIX век. Дури и доколку не се реферира директно на неговите гледишта, во објективниот научен текст е присутен влогот на Конески. Но се чини допрва, одново ќе треба да се валоризира тој монументален и историски значаен влог...

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Ѓурчинов, М. 2002. „Блаже Конески, стожерна личност - белег на епохата“. *Делото на Блаже Конески (остварувања и перспективи)*. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, 37-50.
- Конески Б. 1945. *Македонската литература и македонскиот литературен јазик: предавање одржано на Скопскиот народен универзитет*. Скопје: Култура.
- Конески, Б. 1949. *Македонските учебници од 19 век: еден прилог кон историјата на македонската преродба*. Скопје: Народен фронт на Македонија.
- Конески, Б. 1950. *Македонската литература во 19 век: (краток преглед и текстови)*. Скопје: Државно книгоиздателство на НР Македонија.
- Конески, Б. 1967. *За македонската литература*, Скопје: Култура.
- Конески, Б. 1986. *Македонскиот XIX век: јазични и книжевно-историски прилози*. Скопје: Култура.
- Пирузе-Тасевска, В. 2002. „Блаже Конески за македонскиот романтизам (поттици, инспирации, иновации)“. *Делото на Блаже Конески (остварувања и перспективи)*. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, 177-182.
- Саздов, Т. 2002. „За првиот преглед на македонската литература од XIX век (Околу книгата 'Македонската литература во XIX век - краток преглед и текстови', Скопје, 1952)“. *Делото на Блаже Конески (остварувања и перспективи)*. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, 159-164.
- Стаматоски, Т. 2002. „Кон Македонскиот XIX век на Блаже Конески“. *Делото на Блаже Конески (остварувања и перспективи)*. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, 321-331.

СОДРЖИНА/ CONTENT

ПРЕДГОВОР	5
PREFACE	6
ПОЕЗИЈА.....	7
Р о е т р у	7
Николина АНДОВА ШОПОВА/ Nikolina ANDOVA SHOPOVA	9
ЗАПИРКИ.....	9
БРАШНО И СВЕЗДИ.....	9
СЕНКИ.....	10
ТОКМУ СЕГА.....	10
СРЕКА	11
ВО МОЕТО ТЕЛО	11
Ристо ВАСИЛЕВСКИ/ Risto VASILEVSKI	12
ДЕВЕТ ПЕЕЊА ЗА ЈАЈЦЕТО	12
Љубинка ДОНЕВА/ Ljubinka DONEVA	18
ДВАЕСЕТ И ПРВИОТ, ГОСПОДАР НА БЕЗДОМНИТЕ	18
ПРЕИСПИТУВАЊЕ	18
БОЛЕСТ НЕКОЈА МЕ НАВАСУВА	19
Владо ЈАНЕВСКИ/ Vlado JANEVSKI	21
ВРЗАН ЗА ТИШИНА	21
ИЗБАВУВАЊЕ ОД ПИШАНОТО	21
МУЗЕЈ.....	22
Весна МУНДИШЕВСКА-ВЕЛЈАНОВСКА/ Vesna MUNDISHEVSKA-VELJANOVSKA	23
После 20 години, ПРЕД ЖЕТВАТА.....	23
ПРЕЛУДИУМ	23
СТРЕЛБА.....	24
ПРЕСУДА.....	24
Раде СИЛЈАН/ Rade SILJAN	25
ТУЃИНЕЦ ВО СВОЈАТА ЗЕМЈА	25
ЛЕЈКИ.....	25
ДА ЖИВЕЕШ БЕЗИМЕН.....	26
МОРНИЧАВ СОН.....	27
БИТКА СО ВЕТЕРНИЦИ	27
НА СОН МУ ДОЈДОА НАРЕЧНИЦИТЕ	27
УМЕТНИКОТ	28
Веле СМИЛЕВСКИ/ Vele SMILEVSKI	29
КУЛА ВАВИЛОНСКА (1)	29
КУЛА ВАВИЛОНСКА (2)	30
КУЛА ВАВИЛОНСКА (3)	30
КУЛА ВАВИЛОНСКА (4)	31
КУЛА ВАВИЛОНСКА (5)	32
Емилија ТОДОРОВА/ Emilija TODOROVA	33
БЕДЕВИЈА.....	33
КОГА УМРЕ ТАТКО МИ	33
АРТЕМИДА	34
ПЕРСПЕКТИВА	34
Лулзим ХАЗИРИ/ Lulzim HAZIRI	35
[ПРОЛОГ].....	35
[ОВА СЕ ВИКА САМОТИЈА].....	35
[ОВА НЕМА ДРУГО ИМЕ ОСВЕН САМОТИЈА]	35
[САМОТИЈА Е ОВА НЕ Е ТВОРБА]	35
НОВО ИСО ИЛИ ROCK AND ROLL	36
РАЗОЧАРУВАЊЕ ПОД ПАЛТОТО	36
Ивица ЧЕЛИКОВИЌ (МАКЕДОНИЈА/ ШВЕДСКА)/ Ivica CHELIKOVIKJ (MACEDONIA/ SWEDEN)	38
ЗАБОРАВ ЗА ПОКАЈНИЦИ.....	38
ПАТНИК СО ИЗГУБЕНА ВИСТИНА	39

НЕПОЗНАТ ГЛАС	39
СТУДЕН ВОЗДУХ	40
ПРОЗА.....	41
Prose	41
Даниела АНДОНОВСКА-ТРАЈКОВСКА/ Daniela ANDONOVSKA-TRAJKOVSKA	43
СТУД	43
КУКА ШТО БЕГА ПО ПОКРИВИ	47
Божин АНДОНОВСКИ/ Bozhin ANDONOVSKI	49
ВЕТРОМЕТИЈА	49
Трајче КАЦАРОВ/ Trajche Kacarov	53
РАЦЕ.....	53
КОН ПАСОШКОТО.....	53
ПАРЧЕ НЕБО.....	54
ПОЛОВИНА ЛИТАР ОВОШЕН ЈОГУРТ	54
Мишо КИТАНОСКИ/ Misho KITANOSKI	56
БИЛО ЕДНАШ ЕДНО ДЕТЕ	56
Блаже МИНЕВСКИ/ Blazhe MINEVSKI	60
ИЗВАДОЦИ ОД РОМАНОТ „АКО СЕ РОДАТ НЕКАКВИ ЧУВСТВА“	60
Атанас ЧУПОСКИ/ Atanas Chuposki	65
КРОЈАЧОТ, СУДБИНАТА, Ф' СТАНОТ И КОКОНАТА.....	65
ИНТЕРВЈУ	67
Interview	67
Диме РАТАЈКОСКИ/ Dime Ratajkoski	69
ГЛАСОВИ НА ИЗДРЖЛИВОСТ: Егзил, војни и поезија - Интервју со палестинскиот поет Хасан Зактан	69
СОГЛЕДБИ.....	75
Observations	75
Анита АНГЕЛЕВСКА/ Anita ANGELEVSKA	77
СИНКРЕТИЗМОТ КАЈ ХРИСТИЈАНСКАТА СВЕТИЦА СВ.ПЕТКА/ SYNCRETISM IN THE CHRISTIAN SAINT ST. РЕТКА	77
Иван АНТОНОВСКИ/ Ivan ANTONOVSKI	85
ПРОСТО И СТРОГО ЗА ПРВИОТ ПРЕГЛЕД НА МАКЕДОНСКАТА КНИЖЕВНА ИСТОРИЈА... ..	85
Јованка ДЕНКОВА/ Jovanka DENKOVA.....	91
ЛЕЧЕБНАТА МОЌ НА ПРИРОДАТА ПРИКАЖАНА ВО РОМАНОТ „СКАЛИЛА ВО ЗЕЛЕНОТО“ ОД ВЕСНА АЦЕВСКА	91
Милица ДИМИТРИЈОВСКА РАДЕВСКА/ Milica DIMITRIJOVSKA RADEVSKA.....	99
„БАКНЕЖОТ НА СУДБИНАТА“ ОД РАДЕ СИЛЈАН ИЛИ ЛИРСКИТЕ МЕДИТАЦИИ ЗА ОПСТОЈОТ НА ПЕСНАТА И КОРЕНОТ	99
Сашо ДИМОСКИ/ Sasho DIMOSKI, Билјана КРАЈЧЕВСКА/ Biljana Krajchevska	102
АВТОРСКАТА ФУНКЦИЈА НА ДРАМАТУРГОТ ВО СОВРЕМЕНАТА ТЕАТАРСКА ПРАКТИКА... ..	102
Катерина МОМЕВА/ Katerina Momeva	111
ПСИХОЛОШКИ КОНЦЕПЦИИ ПРИ ТОЛКУВАЊЕ НА ДРАМСКОТО	111
Ана ВИТАНОВА-РИНГАЧЕВА/ Ana VITANOVA-RINGACEVA	123
ПАДНАТИОТ АНГЕЛ НА ДЕТСТВОТО	123
Игор ПОП ТРАЈКОВ/ Igor POP TRAJKOV	129
ЗЕБРИ	129
Борче ПАНОВ/ Borchе PANOV	131
РЕЦЕНЗИЈА ЗА „ДЕКОНСТРУКЦИЈА НА ПРАЗНИНАТА“ ОД ДАНИЕЛА АНДОНОВСКА- ТРАЈКОВСКА.....	131
Елена ПРЕНЦОВА/ Elena Prendzova	136
ТОМЕ ВЕЛКОВ – МАКЕДОНСКИОТ ПОЕТ-ХРОНИЧАР (Кон „Судбината и зборот“ од Томе Велков)	136
АКЦЕНТИ.....	139
Accents	139
МНД СВОИТЕ 63 ГОДИНИ ПОСТОЕЊЕ МУ ГИ ПОСВЕТИ НА НАЈГОЛЕМИОТ БИТОЛСКИ АВТОР ВЛАДИМИР КОСТОВ.....	141

БИТОЛСКИ ТРИДЕЦЕНИСКИ КЛАСИЧЕН БЕЛЕГ - ИНТЕРФЕСТ“.....	142
Даниела Андоновска-Трајковска – награди „Град Галатео – Антонио де Ферарис“ (2023 г.), Донат (2023 г.), САНІТТО (2023 г.), ПРЕМІО AGAPE 2023 (2023 г.)	142
Весна Мундишевска-Велјановска – награда “САНІТТО” (2023 г.).....	144
Добре ТОДОРОВСКИ/ Dobre Todorovski	144
МОЈОТ КНИЖЕВЕН ОРИЕНТИР - РАДОВАН П. ЦВЕТКОВСКИ.....	144
ПАРАЛЕЛИ.....	147
Parallels	147
Цасим АЛ САХИХ (САУДИСКА АРАБИЈА)/ Jassim AL SAHIN (SAUDI ARABIA)	149
КОВИД-19 и повторното раѓање	149
Жане Џ. БАУГЕР (САД)/ Janée J. BAUGHER (USA)	151
ГИБРАЛТАР, А НЕ ГИБРАЛТАР	151
Натали БИСО (ГЕРМАНИЈА)/ Natalie BISSO (GERMANY)	152
БЛУЗ МУЗИКА	152
ПАРИЗ ЗА МЕНЕ	153
Шихаб М. ГАНЕМ (ОБЕДИНЕТИ АРАПСКИ ЕМИРАТИ)/ Shihab M. GHANEM (UNITED ARAB EMIRATES)	154
ТРКА НА СТАОРИЦИ.....	154
ГАЈ ГОФЕТ (БЕЛГИЈА)/ Guy GOFFETTE (BELGIUM).....	156
ПРЕСВРТ.....	156
Јон ДЕАКОНЕСКУ (РОМАНИЈА)/ Ion DEACONESCU (ROMANIA).....	157
ЗАЉУБЕНИ ПЕПЕРУТКИ	157
ПРАШАЊЕ.....	157
ВЕТЕРОТ СКИТНИК	158
ТОЛКУ МНОГУ ТРАГАЊЕ	158
ГОЛЕМО КОЛКУ НЕБОТО	159
Мун ДЕУК-СУ (КОРЕЈА)/ MOON DEUK-SU (KOREA).....	160
КАРМА	160
Жермен ДРОГЕНБРОТ (БЕЛГИЈА/ ШПАНИЈА)/Germain DROOGENBROODT (BELGIUM/ SPAIN) ...	161
НЕИЗГАЗЕНИОТ ПАТ	161
ДЕСПОТ	161
Калина Изабела ЗЈОЛА (ПОЛСКА)/ Kalina Izabela ZIOLA (POLAND).....	162
ЕДЕН МИГ НАД БРДО	162
ПУСТА ПЛАЖА	163
АУРОРА БОРЕЛИС.....	163
Мурат ЈУРДАКУЛ (ТУРЦИЈА)/ Murat YURDAKUL (TURKEY).....	164
ФИЛОЗОФИЈАТА НА САМОТИЈАТА ГАЗЕЛА.....	164
Вакас КВАЈА (ЏОРЦИЈА, САД)/ Waqas KHWAJA (GEORGIA, USA).....	166
КОГА БИ ВРЕДЕЛ	166
РАНДЕВУ	168
Слаѓана ЈОВИЧИЌ (БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА)/Sladana JOVIĆIĆ (BOSNIA AND HERZEGOVINA).....	170
НАЛИЧЈЕ НА ЗАКОНОТ	170
ИСЧЕКУВАЊА	170
КЛОВН.....	170
Арјан КАЛЧО (АЛБАНИЈА)/ Arjan KALCO (ALBANIA).....	171
ОД ЕДНА ДО ДРУГА ИТАКА.....	171
ФИЛОЗОФИЈАТА НА ДЕНОТ	172
ВОЗОТ	172
Рафаел КАРСЕЛЕН (ШПАНИЈА)/ Rafael CARCELÉN (SPAIN)	173
ЛОБОТОМИЈА.....	173
Ентела КАСИ (АЛБАНИЈА)/ Entela KASI (ALBANIA).....	174
АМИДА ТИВКАТА МОЛИТЕЛКА	174
АКО СВЕТОТ Е ДИВ, ХАНА.....	174
Ана КЕИКО (КИНА)/ Anna KEIKO (CHINA)	176
ЧЕКАЈКИ ГО АВТОБУСОТ	176
АДЕЛ КОЗАМ (ОБЕДИНЕТИ АРАПСКИ ЕМИРАТИ)/ ADEL KHOZAM (UAE)	177
МАЖ	177

Јагода КЉАИЌ (ХРВАТСКА) / Jagoda KLJAİĆ (CROATIA).....	178
АГАВА ВО РАЦЕТЕ	178
ДОДЕКА СЕ МИРИСАМ СЕБЕСИ	179
ПЕПЕЛ НА ПРАГОТ.....	179
Луис КРУЗ-ЛИЛАЛОБОС (ЧИЛЕ) / Luis CRUZ-LILLALOBOS (CHILE).....	181
ПОЕЗИЈА БЕЗ ГРАНИЦИ	181
Ирма КУРТИ (АЛБАНИЈА/ ИТАЛИЈА) / Irma KURTI (ALBANIA/ ITALIA).....	182
ТРЕПЕРАМ КАКО ЛИСТ.....	182
Џино ЛАЈНЕВЕБЕР (ГЕРМАНИЈА) / Gino LEINWEBER (GERMANY)	183
ЉУБОВ	183
БЕЗ ЗДИВ	183
МАЈКА МИ ВЕЛИ.....	184
ЗА ДА ИСКАЧАМ НА ВРВОТ ОД ПЛАНИНАТА.....	184
ЛЕТЕН ДЕН	185
Божко ЛАМБОВСКИ (БУГАРИЈА) / Bojko LAMBOVSKI (BULGARIA).....	186
ЧОВЕК ОД ХАРТИЈА.....	186
ШИВАЧОТ НА АПОКАЛИПСАТА.....	187
Рамон МАРТИНЕЗ ЛОПЕЗ (ШПАНИЈА) / Ramón MARTÍNEZ LÓPEZ (SPAIN)	189
КРЕВКОСТА НА КАЛЕНДАРОТ.....	189
Збигњев Мастернак (ПОЛСКА) / Zbigniew Masternak (POLAND)	190
ДУХОТ НА ГОМБРОВИЧ.....	190
Леонтин Чапо МИЛЕНИЌ (ХРВАТСКА) / Leontin Čapo MILENIĆ (CROATIA).....	192
ПОСЛЕДНИОТ ПРИНЦ НА ЛИРА	192
Глорија МИНДОК (САД) / Gloria MINDOCK (USA)	195
ВРАНИ.....	195
ЗАВОИ.....	195
ХОРОР	196
Лали МИХАЕЛИ (ИЗРАЕЛ) / Lali MICHAELI (ISRAEL)	197
ЉУБОВТА НА ДВАЈЦА ПОЕТИ	197
НА ЕДЕН ПАЛЕСТИНСКИ ПОЕТ	198
Томас МОДЕСТО ГАЛАН (ДОМИНИКАНСКА РЕПУБЛИКА/ САД) / Tomas MODESTO GALAN (DOMINICAN REPUBLIC/ USA).....	200
ИНВЕНТАРОТ НА БЛАЖЕНСТВОТО.....	200
Лили МУЛТАТУЛИЈАНА (ИНДОНЕЗИЈА) / Lily MULTATULIANA (INDONESIA).....	202
ВО ДОЖДЛИВИОТ ГРАД	202
Мигел ОСКАР МЕНАСА (АРГЕНТИНА) / Miguel OSCAR MENASSA (ARGENTINA).....	203
ПО РЕЦИТАЛОТ	203
Лилјана СТЕИЌ (СРБИЈА) / Liljana STEIKJ (SERBIA)	204
ВЕКОВИ.....	204
ПОД МАСКАТА.....	205
ГНЕЗДО.....	205
ВО ОНКОЛОШКИ	206
Марлен ПАСИНИ (МЕКСИКО) / Marlene PASINI (MEXICO).....	208
НОКНО ПАТУВАЊЕ.....	208
ОТКРИВАЊЕ.....	209
ВРЕМЕ.....	209
Мартин ПРЕБУЃИЛА (СЛОВАЧКА) / Martin PREBUGILA (SLOVAKIA).....	210
СИТЕ НИЕ СМЕ ДВА СВЕТА	210
ЕВТИНИТЕ КИНЕСКИ ИГРАЧКИ	211
СЕКОЈ ДЕН СМРТТА Е СЕ ПОМЛАДА	212
КОГА КЕ УМРЕ ЉУБОВТА	212
БЕЛАТА КАКО БОЈА	213
Надија РЕБРОЊА (СРБИЈА) / Nadija REBRONJA (SRBIJA).....	214
ТОР СТЕФАНСОН (ИСЛАНД) / THÓR STEFÁNSSON (ICELAND)	218
ТЕХНОЛОШКИ ПРОГРЕС	218
Јури ТАЛВЕТ (ЕСТОНИЈА) / Jüri Talvet (ESTONIA).....	219
НЕ ЗНАМ КАКО ПОИНАКУ ДА ТЕ САКАМ	219
МОЖЕШ ДА СЕ СОМНЕВАШ ВО ТОА ВО ШТО НЕ ВЕРУВАШ	220
СОНЕТ ЗА КРАЈОТ НА СВЕТОТ	220

Хусеин ХАБАШ (КУРДИСТАН)/ Hussein HABASH (KURDISTAN)	221
НЕА ЈА ВИДОВ	221
Фалеха ХАСАН (ИРАК/САД)/ Faleeha HASSAN (IRAQ/ USA)	222
* Да се биде бегалец	222
• Толку многу луѓе во оваа песна	222
* Воен дождец	223
Ангела ХЕНТИЛЕ (АРГЕНТИНА)/ Angela GENTILE (ARGENTINA).....	224
ПУСТИНИ	224
Иван ХЕРЦЕГ (ХРВАТСКА)/ Ivan HERCEG (CROATIA)	226
СЕМЕЈНИ ДУХОВИ	226
КОНТРАСУШТЕСТВА	226
ИСЧЕЗНУВАЊЕ	227
Најла ХИНА (ПАКИСТАН)/ Naila HINA (PAKISTAN)	228
УБАВИНА И ТАГА	228
Манфред ЧОБОТ (АВСТРИЈА)/ Manfred CHOBOT (AUSTRIA).....	229
КОМУНИКАЦИЈА	229
Мехмед ЏЕДОВИЌ (БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА)/ Mehmed ĐEDOVIĆ (BOSNIA AND HERZEGOVINA).....	230
КОГА ЌЕ ЗАМИНЕ ДОБАР ЧОВЕК	230
ПОНЕКОГАШ	230
ЕДЕН ЖАБЕЦ ВО БАРАТА	231
Катарина ЏУНКОВА (СЛОВАЧКА)/ Katarina DZUNKOVA (SLOVAKIA)	232
БУНАР И ХРАМ	232
ПЦИ	233
ЖИВОТ	234
XXII ВЕК	234
CREDO	235
Јудај ШАНКАР ЏУРЏАЈ (БАНГЛАДЕШ/ ВЕЛИКА БРИТАНИЈА)/ Uday SHANKAR DURJAY (BANGLADESH/ UNITED KINGDOM)	237
ОДВИТКАЈ СИ ЈА ПРИКАЗНАТА	237
ЧУДЕН БАКНЕЖ НА ПУРПУРНИОТ ВАЛЕНТИН	237
САМОХРАНА МАЈКА	238
ДОДЕКА ТИШИНАТА ПОМИНУВА	238
Никола ШИМИЌ-ТОНИН (ХРВАТСКА)/ NIKOLA SHIMIKJ-TONIN (CROATIA).....	239
ОДА НА ПЕСНИТЕ	239
ВО ШОПОВАТА БОЛНИЧКА СОБА	239
ГРАМАДА ЧОВЕЧКА	240
Хасан ШИХАБУДИН (ЕГИПЕТ)/ Hasan SHIHABUDDIN (EGYPT)	241
ЗМЕЈОТ	241
РЕДАКЦИЈА НА „СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ“	243
EDITORIAL BOARD OF “CONTEMPORARY DIALOGUES”	245
МЕЃУНАРОДЕН УРЕДУВАЧКИ ОДБОР НА „СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ“	247
INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD OF “CONTEMPORARY DIALOGUES”	250
ПРЕВЕДУВАЧИ/ ПРЕПЕЈУВАЧИ/ TRANSLATORS:	253
ЛИКОВНИ УМЕТНИЦИ/ ARTISTS:	253

ИЗДАВАЧ/ PUBLISHER:

Македонско научно друштво – Битола
Macedonian Science Society – Bitola
<https://mnd-bitola.mk>

ЗА ИЗДАВАЧОТ/ FOR THE PUBLISHER:

вонр. проф. д-р Невена Груевска/ Nevena Gruevska, Assoc. Prof. Dr.

СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ

СПИСАНИЕ ЗА КУЛТУРА – ЛИТЕРАТУРА, ДРАМСКА УМЕТНОСТ, ФИЛМ И ИЗДАВАШТВО

Год. XI, бр. 13/ Vol.XI, No. 13 ISSN 1857- 940X

CONTEMPORARY DIALOGUES

JOURNAL OF CULTURE – LITERATURE, DRAMA, FILM AND PUBLISHING

copyright © 2023 МАКЕДОНСКО НАУЧНО ДРУШТВО – БИТОЛА

copyright © 2023 MACEDONIAN SCIENCE SOCIETY – BITOLA

ЛЕКТОР/ LECTOR:

проф. д-р Трајко Огненовски/ Trajko Ognenovski, Ph. D

ЛИКОВЕН УРЕДНИК/ ART EDITOR:

Даниела Андоновска-Трајковска/ Daniela Andonovska-Trajkovska

КОМПЈУТЕРСКА ОБРАБОТКА/ COMPUTER DESIGN

Даниела Андоновска-Трајковска/ Daniela Andonovska-Trajkovska

ДИЗАЈН НА КОРИЦА/ COVER:

Весна Мундишевска-Велјановска/ Vesna Mundishevsk-Veljanovska

СЛИКА НА КОРИЦА/ PAINTING ON THE COVER:

Скулптура на Витолд Закржевски (Полска)/ Witold Zakrzewski (Poland),
фотографија од Томас Вендланд (Полска)/ Tomasz Wendland (Poland)

ПЕЧАТИ/ PRINTED BY:

Печатница „Графо Пром“ – Битола/ “Grafo Prom” – Bitola

ТИРАЖ/ COPIES:

300 примероци/ 300 copies

Битола, ноември 2023 г./ Bitola, November, 2023

2023
13

JOURNAL OF CULTURE

- LITERATURE, DRAMA, FILM AND PUBLISHING

